

Posudek vedoucího bakalářské práce

Obor: fonetika

Pavel Šturm:

Akustická analýza vokálu /æ/ v české výslovnosti angličtiny

Bakalářská práce Pavla Šturma se zabývá předním otevřeným vokálem /æ/ v britské angličtině, a to ve výslovnosti rodilých britských mluvčích i ve výslovnosti českých studentů angličtiny. Z hlediska výběru tématu se jedná o dobře formulovaný cíl, protože cizinecký přízvuk je v současné době velmi aktuálním výzkumným tématem.

Předkládaná bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole autor představuje obecně vokály z artikulačního a akustického hlediska. Zmiňuje koncept kardinálních vokálů jakožto referenčního rámce pro analýzu vokálů, problematiku formantů a jejich vztah s artikulačním nastavením vokálů. Druhá kapitola již porovnává vokalické systémy češtiny a britské angličtiny, a to opět z artikulačního i akustického hlediska; u obou jazyků je nastíněna i regionální variabilita vokalické artikulace. Poslední kapitola teoretického úvodu popisuje základní principy osvojování výslovnosti druhého jazyka, především segmentální struktury. Autor uvádí nejznámější modely osvojování nových hláskových kontrastů a faktory, které jejich osvojování ovlivňují. Ve čtvrté kapitole je popsáno metodologické pozadí práce. Čtenář se postupně seznámí se zvukovým materiálem, který byl analyzován, se způsobem hláskové segmentace a extrakce formantových hodnot, včetně situací, kdy musely být automaticky získané hodnoty manuálně opraveny. Samostatný oddíl se zevrubně zabývá tematikou normalizace hodnot vokalických formantů. Pátá kapitola postupně prezentuje výsledky výzkumu. Autor nejprve porovnává formanty vokálu /æ/ u britských mluvčích a u českých studentů angličtiny. Zabývá se i vlivem pohlaví, okolního segmentálního kontextu a přízvučnosti slabiky na formantové hodnoty. Toto porovnání je následováno detailnější analýzou zaměřenou pouze na realizaci /æ/ u českých mluvčích, u nichž byla provedena vnější, Lobanovova normalizace (tj. převod formantových hodnot na z-skóre).

Za velký přínos předložené práce považuji důkladný, avšak zároveň stručný popis relevantních jevů v úvodních dvou kapitolách. Autor prostudoval poměrně velké množství odborné literatury – seznam referencí čítá 35 položek, což výrazně převyšuje požadavky na bakalářskou práci. Chvályhodné je, že jde i o prameny aktuální z posledních několika let. V experimentální části jsou výsledky výzkumu prezentovány přehledným a systematickým způsobem a vhodně doprovázeny tabulkami či grafy. Autor ověřuje významnost získaných výsledků pomocí odpovídajících statistických metod. Kladně hodnotím rovněž využití nového, v literatuře neuváděného parametru nazvaného *formantový rozdíl*, $F1(z)-F2(z)$, který efektivně vystihuje rozdíly v „kvalitě“ realizace vokálu /æ/ u jednotlivých mluvčích české angličtiny (viz str. 38-39).

Nedostatky předložené práce jsou drobné a často jde o záležitosti formulační; najdeme je především v úvodních kapitolách, nikoli ve vlastním výzkumu. Zmínil bych následující:

- Na str. 9 je zmíněna „úžina mezi jazykem a patrem“ u nízkých vokálů, u nichž je vokální trakt otevřený a termín *úžina* není vhodný.
- V popisu na str. 11, kde je představena Fantova filtrová teorie produkce řeči, by mohla být alespoň stručně zmíněna zdrojová část celého modelu (anglický název je *source-filter theory*). Neinformovaný čtenář by takto mohl získat nepřesnou informaci.
- Při základním popisu vokálů (monoftongů) je uváděn horizontální či vertikální pohyb jazyka (str. 14 a 17); přesnější by bylo používat polohu jazyka, jak to autor ostatně činí např. v legendách k tabulkám na týchž stránkách.
- Na str. 23, kde autor popisuje Flegeho model, by bylo vhodnější hovořit o hláskách spíš než o zvucích.

Na závěr uvádím dva aspekty, k nimž by se autor mohl při obhajobě vyjádřit. Při diskusi o české, francouzské a čínské angličtině a konkrétních obtížích rodilých mluvčích těchto jazyků (str. 24) by stál za zmínku koncept English as an International Language (EIL) a jeho možné dopady na výuku výslovnosti angličtiny. Druhá poznámka se týká prezentovaných výsledků: na str. 35 autor ukazuje nižší rozptyl formantových hodnot ve slabikách s primárním přízvukem a jako možný důvod zmiňuje větší konzistentnost mluvčích v těchto kontextech. Bylo by možné i jiné vysvětlení?

Předkládaná práce splňuje svým obsahem i rozsahem požadavky kladené na bakalářskou práci. Stojí za zmínku, že autor získal v návaznosti na svou bakalářskou práci stipendium od FF UK a vzniklý článek byl přijat na prestižní konferenci Interspeech 2011. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 13.6.2011

.....

Mgr. Radek Skarnitzl, Ph.D.
Fonetický ústav FF UK